

Jernej Mlekuž

DOLGE SENČE NOVODOBNIH KOLONIZATORJEV: SKICE IZ KAJAKAŠKEGA POTEKANJA PO NEPALU KOT PRIMERI ZAZNAVANJA KOLEKTIVNE KRIVDE STAREGA SVETA

Kopja in meče je zamenjal lesk zelenih

novcev, nekoč za dolge poti skrbno

natovorjene jambornice so danes hladne

jeklene ptice, in nova vera ni več zvita v

križu, zavita je v embalažo neskončnih

delavnic kristalnega sveta.

vključene v ta kaotični proces raztovarjanja številnih kosov opreme, se nepremično zazrejo v to sprva nerazumno prikazen, ki začne dobivati čedalje razumnejše oblike. Bosonogec si skuša z vrvjo na hrbtu čim udobneje, kolikor je sploh mogoče, namestiti kajak, ki se izpod sključenega telesca dviga v nerazumljive

NEEVROPSKA ETNOLOGIJA

1. Avtobus, ki je do končne postaje pripeljal skupino turistov, rafte in opremo za nekajdnevno bivanje v divjini Karnalija, je na plano zvalil domačine iz več kilometrov oddaljenih krajev. Pritekle so ženske z velikimi pletenimi koši, bosa mularija in prav tako njihovi očetje brez obuval. Avtobus namreč zaide v te kraje sila poredko; največkrat, ko se skupina turistov odloči, da se bo spustila po najbolj neokrnjeni in divji reki, kot je razglašajo turistične agencije v Katmanduju. Začne se skrbno raztovarjanje opreme s strehe avtobusa in bosa noge domačinov že capljajo okrog raftov in kajakov, sodov s hrano ter vrečami zelenjave, loncev in šotorov ter vsega drugega, kar bo treba prenesti po ozki stezi navzdol do reke v kanjonu. Petleten ali še kakšno leto manj star bosonogec se prilepi na dobra dva metra dolg kajak, več kot enkrat večji od fantiča, ki se je trmasto odločil, da ga bo za dolar ali dva odnesel do reke – za obute in le fotoaparati in s kamerami obložene turiste dobre po ure hoda navzdol. Dvajset kilogramov težak kajak, v katerem je še nekaj kilogramov kajakaške opreme, se začne dvigovati in od dolge poti prašne glave turistov, ki večinoma niso

višine. Čoln se začne zibati naprej in nazaj, levo in desno, in pod njim zviti fant pod gibljivo težo plešočega kajaka postopa sem ter tja in skuša čoln obdržati v zraku. K dinamični surealistični skulpturi pristopi nekoliko starejši bosonogec, ki mu na srečo uspe zelo hitro umiriti to konstrukcijo. Sključen fantič s kajakom visoko iznad njega se odpravi do nekakšnega ekonoma, ki popiše njegovo ime in prtljago. Bosonogec se nato zibajoč izgubi med goščavjem.

Začuden (in vsaj nekoliko zaigrano), če ne v resnici zgroženi, obrazi turistov nemo strmijo za trpinom in njegovim težkim križem, ki ju že zdavnaj ni več na obzorju. »Za zabavo zavaljenim ritim muke nedolžnega otroka,« se zdi, da takrat večini boleče odmeva v težkih glavah. »Če jim pomagaš, jim v bistvu kradeš denar,« se spomni ena od glav. In vsem je mnogo mnogo lažje.

2. Koliko stane v Evropi tvoj kajak, je bilo vprašanje, ki je dokaj kmalu doletelo tudi ..., saj ni pomembno koga. »Šest sto dolarjev,« odgovori pošteno slednji, brez kakršnegakoli pomisleka, da bi utegnilo biti z odgovorom kaj narobe. »Potem si pa zelo bogat. V Nepalju bi jaz odprl agencijo s tem denarjem in imel več zaposlenih ...« In začnejo se težave. Domačin želi od neimenovanega tujca sprva izsiliti reševalno vrv in ko mu ta po več neprijetnih minutah le nekako dopove, da jo nujno potrebuje, saj brez nje lahko ugasne prenekatero kajakaško življenje, se neustavljivi domačin zagriže v za vodonepropustno vrečo, saj ima Evropejec kar dve. Ker jo slednji, najverjetneje zaradi svoje varčne narave, ni pripravljen podariti in mu ne uspe hitro odgovoriti, zakaj v resnici potrebuje dve in zakaj ene ne more podariti nepalskemu sogovorniku, se začnejo

dolga pogajanja zanj. Sprva se gmotno dobro preskrbljeni Evropejec pri tem še nekoliko zabava, toda kmalu spozna, da je zadeva bistveno resnejša, kot je videti. Domačin, ki je v razmerju do tujca nekakšen polkolega z rečnega spusta, nepopustljivo vztraja in tiho nakazuje, da je ta vreča zelo pomembna in dobrodošla pomoč nerazvitim. Evropejec, ki začne ob sogovornikovem predavanju počasi čutiti neke vrste krivdo za globalno neenakost, ki jo nosi kot del ekonomsko superiornega sveta, se vedno teže in nelagodneje brani, toda vrečo mu le nekako uspe obdržati v svojih rokah. Najverjetneje z občutkom nekakšne krivde.

Naslednjic, ko je tujec ponovno izzvan, da finančno ovrednoti svoje plovilo, brez pomisleka odgovori: »Kakšnih dvesto dolarjev.« Spet najverjetneje z občutkom nekakšne krivde.

3. Po nepozabni vožnji z že kičastim razgledom na verigo Anapurne in na okoliško terasasto pokrajino, kot jo je imenoval eden od kajakašev, sta prišla do vasi, kjer se je začela njihova pešpot po dolini navzgor. S strehe avtobusa sta raztovorila kajaka in opremo, naročila dva čaja v obcestni čajbi in še naprej nemoteno vsrkavala belino zasneženih gora, mehko skrbno izdelanih teras, mojstrsko zlitih z okoliškimi kamnitimi hišami, in toplino sončnih žarkov. Ni trajalo dolgo, ko je k njima pristopila družina okoliških fantov, ki so kmalu začeli trmasto vztrajati, da je pot po dolini navzgor nevarna in da je do vasi, kjer naj bi kajakaša zaplula v brzice ledeniške hladne reke, ves dan hitre hoje, če jima seveda oni odnesejo kajaka in opremo. Ali pa naj na jutrišnje veslanje pozabita. Že prej sta se odločila, da bosta najela

nosače za kajaka, toda cena, pri kateri so vztrajali okoliški fantje, se jima je zdela precej zasoljena. Ti niso hoteli popustiti in ni jima preostalo drugega, kot da sta se s čolnoma in opremo odpravila do prve vasi in si tam poiskala cenejše nosače. Toda v vasi so bili vsi nosači odsotni in z vso večinoma plastično kramo sta se odpravila po nasvetu domačinov skozi pokrajino z razglednice do naslednje vasi. Že nekoliko utrujena in tudi že malo v skrbeh, ali bosta našla nosača – saj sta doumela, da sama z vso šaro ne bosta prisopihala v enem dnevu do kraja, ki je izhodišče za reko –, postaneta nad vse hitro in resnično zaskrbljena, saj so tudi v tej vasi vsi nosači bog si ga vedi kje. Problema se

4. Prvi stik z lokalnimi raft-vodiči in »sejftikajakerji« se mu je zdel nad vse zabaven in prijeten. Spominjali so ga na domačo družino. Dolgi lasje, sončna očala šminkerskih znamk, sandali teva, skulirano obnašanje z obveznimi štosi in še marsikaj domačega je bilo na teh fantih. Toda dlje ko je bil v njihovi družini, vse bolj je spoznaval, da so sicer večinoma prijazni in dobri fantje lahko neprijeten tujek v domačem okolju. Nekateri, sicer redki, so se res počutili nekoliko pomembnejši od Nepalcev, ki niso bili tako dovtetni za vplive zahodne kulture, toda to ga ni tako močno motilo.

Motila ga je nasilnost in superiornost njegove kulture in subkulture, ki ju je tudi sam s svojo kajakaško

loti Anglež z džointom v ustih, ki že nekaj let biva v vasi in baje dobro pozna lokalno sceno. Razume, da je za kajakaša nujno, da čimprej dobita nosača, saj se dan neznansko hitro bliža svoji sredini, in jasno je, da ga bo vedno manj. K poslu skuša zvabiti ženski, ki bivata v hiši, iz katere se je sam privlekel na plano in sta najverjetneje tudi njeni lastnici. Ženski po dolgem in najverjetneje neizbežnem premisleku, ki dvigne ceno storitve, prevzameta nalogo. Toda kajakaša se, preden rečeta dokončni da, le zamislita: »Ženski, domačinki, bosta nesli najina čolna in midva bova za njima stopicala s pol lažjo opremo. Zato, ker imava slučajno denar in sva tu, da ga trošiva ...«

Sledi dolg in neprijeten, recimo mučen notranji dialog. Eden od kajakašev se odpravi s kajakom nasproti cilju, drugi pa čaka v vasi na nosača, ki naj bi po Angleževih besedah kmalu prišel. Na srečo se to res zgodi, zbaranta ceno, si oprta na hrbet čoln in odide. Ženski pa ostaneta doma.

pojavnostjo razširjal in ki so ju nepalski kolegi večinoma sprejemali kot privlačni ali celo privlačnejši in pomembnejši. Čeprav se je po tihem prepričeval, da je to neizbežen, tako rekoč »naraven« in hkrati tudi reverzibilen proces (pred odhodom domov si je recimo kupil nekaj kaset nepalske glasbe), ki so mu bili nekoč podvrženi tudi njegovi predniki in mogoče bodo njegovi potomci, je za njegovimi koraki ostajala le dolga senca, ki je postajala z vsakim korakom še daljša in z vsako kretnjo še temnejša.

»Tako zelo blizu,« je zazelhal popolnoma zunaj konteksta med pogovorom o cenah kajakov po svetu eden od domačih raft-vodičev, »pa tako zelo daleč.« Noben od številnih navzočih se ni zmenil za njegovo zehanje.